

SKUVLA ÁLGÁ

— bures boahhtin!

Lohkkii

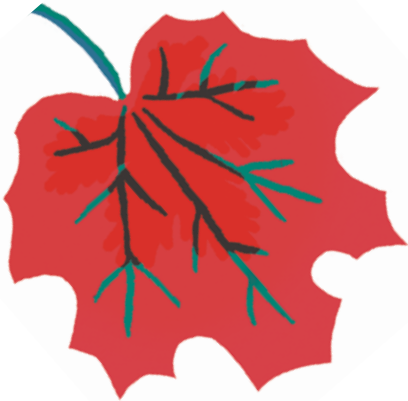
Skuvlla álgaheapmi lea stuorra ja gelddolaš ášši, ii dušše mánnásat, muhto maiddáí dutnje vanhemin. Sáhtát muittašit iežat skuvlaáiggi ja smiehttat, mo mánnát loaktá ja ceavzá skuvllas. Makkár oahpaheaddji son fidne? Leago skuvlavázzin mánnái váigat vai gii diehtá menddo álki? Mo son ceavzá stuorra mánnájoavkkus, gos muhtumat leat jaskadat ja ujut ja muhtumat fas illá bissot sajistis? Leatgo buot eará mánáin ođđa ja divrras telefovnnat vai leatgo sis telefovnnat ollenge? Mo du mánná hárrána leat joavkkus?

Don it dárbbas leat fuolas. Luohkkái čáhkhet mánggalágan mánát, ja buohkat gávdnet sajistis doppe.

Don ceavzzát buoremusat skuvlamáná vanhemin, go luohát dasa, ahte máná skuvlavázzin lea positiivvalaš ášši. Skuvla ii leat dat seamma go dalle du áigge. Don oaččot lasi dieđuid otná skuvlla birra, juos čájehat beroštumi, leat sáhkki ja jearat roahkkadit dalle, go muhtin áššit leat apmasat. Don leat mánnásat dat dehálamos ovdagovva. Du miehtemielalaš jurddašanvuohki skuvlla hárrái váikkuha mánnásat. Du iežat skuvlavásáhusat eai dárbbas meroštallat dan, makkár don leat skuvlamáná vanhemin.

Mii sávvat, ahte oaččošit dán gihppagis jurdagiid ja ideaid movttiidahttit mánnát nu, ahte son fidne buori álgu skuvlabálgásis.

Skuvla otnē

Vánhemat sáhttet fuobmátkeahtá gáddit, ahte skuvla lea seammalágan go sin skuvlaáigge. Don sáhtát oaidnit iežat ovddabealde luohká njulges bulbetrádaid ja sáhtát muitit juohke vahkkosaš sánuhanbargobihtáid. Muhtin skuvlalanjat várra leatge seammaláganat go ovdal. Skuvllain gávdnojit maid oahpahusjoavkkut, mat barget bihtáidis láhttis njangádettiin dahje oahpahallet lohkat dihtoriiguin. Dat lea maid dábálaš, ahte oahppit rehkenastet matematihka bihtáid meahcis. Skuvla nuppástuvvá, ja dat lea buorre ášši. Maiddái skuvlla birastahtti máilbmī nuppástuvvá, ja skuvla ferte leat mielde dan nuppástumis.

Suomas oahpaheaddjit sáhttet doaibmat luohkkálanjas viehka iehčanasat ja mearridit makkár oahpahusmetodaid geavahit, go beare čuvvot oahppoplána. Dan dihte skuvlla árga sáhtá leat earálágan ieš guđet skuvllas. Muhtin oahpaheaddjit addet lohkanortnega, masa leat gárvvisin merkejuvvon buot oahppoávdnasat. Muhtimat fas geavahit lohkanortnegis dušše ruossaid, mat sáhttet oaivvildit, ahte juohkehaš skuvlavahkku lea earálágan. Vánhemat fertejit duostat luohttit oahpaheaddjái ja jearrat roahkkadit, juos muhtin ášši lea eahpečielggas dahje báhca váivvidit.

Otnábeaivve skuvllas oahpahus sisttisdoallá oppalašvuodaid. Skuvllas hutkojuvvo, mo fáddábirrasat laktásit oktii dan sadjái, ahte oahpahallošii dušše okta oahppoávnnaš hávil. Ná sierra oahppoávdnasiid oahppofáttát laktojuvvojit ovttá ollislašvuhtii. Skuvla bargun lea oahpahit sierralágan dáidduid, main lea ávki

mánáide boahhtevuodas. Dákkárat leat ovdamearkan diehto- ja gulahallanteknologalaš dáiddut ja mánggalohkandáidu (dáidu dulkot, buvttadit ja árvvoštallat sierralágan teavsttaid ja dieđu). Dáid dáidduid oahppit hárjehallet sierra vugiin buot oahppoávdnasiin.

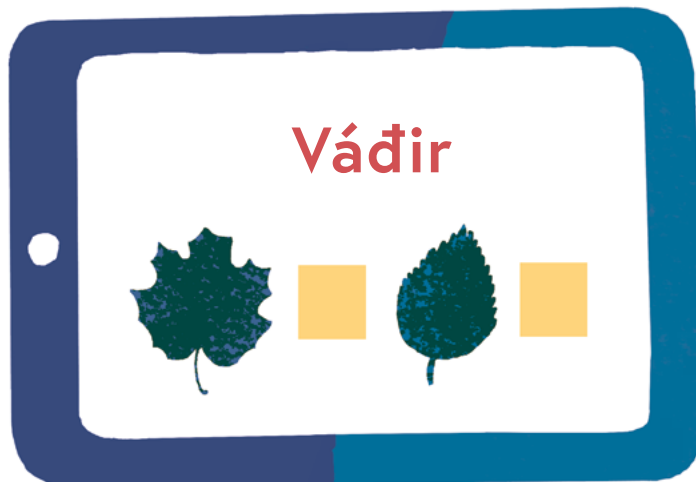

Oahppiid ja vanhemiid oassálasvuohta deattuhuvvo skuvllas. Oahppit ja vanhemat besset leat mielde skuvlla doaimmaid plánemis, árvvoštallamis ja árvoságastallamis. Juos vanhemat háliidit, ahte sin oaivilat valdojuvvojit vuhtii, daid gánneha buktit ovdan earát eará vanhemiid eahkedis.

Maiddá i oahppiárvvoštallan skuvllas lea earálágan go ovdal. Árvvoštallamis lea deaddu oahppanproseassas ja dat galgá leat movttiidahtti ja mánggabealat. Oahppit hárjehallet árvvoštallat maid iežas ja earáid oahppama. Árvvoštallama dehálamus ulbmil lea doarjut oahppama.

Nummirduođaštusa addin lea sirdašuvvan bajit luohkáide, ja skuvllas geavahuvvo ollu njálmmálaš máhcahat ja sánálaš árvvoštallan.

Sáhtát lohkat lasi oahpahusas ja skuvlla doaimmas oahppoplánas, mii gávdno dábálaččat skuvlla neahttasiidduin. Dan birra muitaluvo maid vanhemiideahkediin.

Ruovttu ja skuvlla gaskasaš luohttámuš

- Ruovttu ja skuvlla gaskasaš luohttámuš nanne máná loaktima ja dorvvolašvuoda skuvllas. Ale goassige árvvoštala skuvlla máná gullut.
- Luohttámuš lassána, go ruovttu ja máná gaskkas lea doarvái vuorrováikkuhus ja nuppi oainnut guldaluvvojit ja adnojuvvojit árvvus.
- Ruovttu ja skuvlla gaskasaš luohttámuš váikkuha positiivvalaččat máná oahppamii ja skuvlamenestussii.

Ovdal jurddašuvvui, ahte skuvla dikšu oahpahusa ja ruoktu bajásgeassima. Dál deattuhuvvo, ahte sihke vanhemiid oassálastin ahte ruovttu ja skuvlla gaskasaš guoibmevuohta leat dehálaččat. Go ruoktu ja skuvla gulahallet, barget ovttas ja dorjot nuppiideaset, mánát loktet skuvllas buorebut ja dovdet skuvlabeivviid dorvvolažžan.

Doaibmi ja luohttevaš ovttasbargu ruovttu ja skuvlla gaskkas doarju máná oahppat ja loaktit skuvllas. Luohttámuš ruovttu ja skuvlla gaskkas nanosmuvvá, go vanhemat ja skuvlla bargit oaidnalit doarvái dávjá ja oahpásmuvvet. Ovttas ságastallamiin sii ohppet gulahallat.

Ruovttu ja skuvlla gaskasaš luohttámuš gáibida aktiivvalaš ja rabas ságastallama. Luohttámuš ii šatta, juos deaivvadeamit leat hárve ja diehtu johtá váilevaččat. Leage vanhemin aktiivvalaš ja doala oktavuoda skuvlii. Gudnejahtte goit oahpaheaddjit bargoaiggiid ja dárkkis, goas ja mo sin fidne buoremusat gitta.

Muhtumin mánná sáhtta muitalit skuvlla birra áššiid, mat orrot ártegat. Máná galgá álo guldalit ja váldit su muitalusaid duođas, muhto seammás lea buorre muitit, ahte mánás sáhtta leat váigat hábmet ollislašvuođa. Juos ášši báhca váivvidit, váldde oktavuoda skuvlii ja čielggat skuvlla oainnu das, maid mánná muitalii. Dat lea dehálaš, ahte it árvvoštala skuvlla dahje oahpaheaddji máná gullut, daningo dat geahpeda máná luohttámuša skuvlii.

Mii čaimmahii
du odne?

Maid stohket odne
gaskadiimmus?

Mii lei odne skuvllas
suohttasamos?

Oassálastin

- Dehálamos vuohki oassálastit máná skuvllavázzimii lea jearahallat mánás skuvlabeaivvis, roahkasmahttit ja movttiidahttit máná ja doarjut su leavssuid bargamis.
- Go leat beroštuvvan skuvllas, čájehat mánnásat, ahte skuvla lea dehálaš.
- Go leat aktiivvalaččat mielde skuvlla vanhemiidsearvvis beasat oahpásmuvvat skuvlla doibmii ja oahpat dovdat oahpaheaddjiid ja eará vanhemiid.

Du iežat miellaguottut skuvlla vuostá erenomážit dalle, go mánná lea unni, váikkuhit dasa, mo son jurddašišgoahtá skuvlla birra. Go leat beroštuvvan skuvllas ja hálat das miehtemielalaččat, čájehat ahte skuvla lea dehálaš, ja dalle das šaddá dehálaš maid mánnái.

Skuvlla vanhemiidsearvi dahje luohká vanhemiiddoaibma leat vanhemiidda lunddolaš vuogit doaibmat aktiivvalaččat skuvllas. Buot vanhemiin ii goit leat vejolašvuohta oassálastit doaimmaide. Dehálamos lea, ahte čájehat beroštumi ja oassalasttat vanhemiideahkediidda, vanhemiid kvárттаide ja árvvoštallanságastallamiidda. Ná čájehat mánnái, ahte anát árvvus su skuvlavázzima.

Mii movttiidahtii
du odne skuvllas?

Mii odne ii lean
nu suohtas?

Maid ohpet
odne?

Mo odne leat
veahkehan earáid
skuvllas?

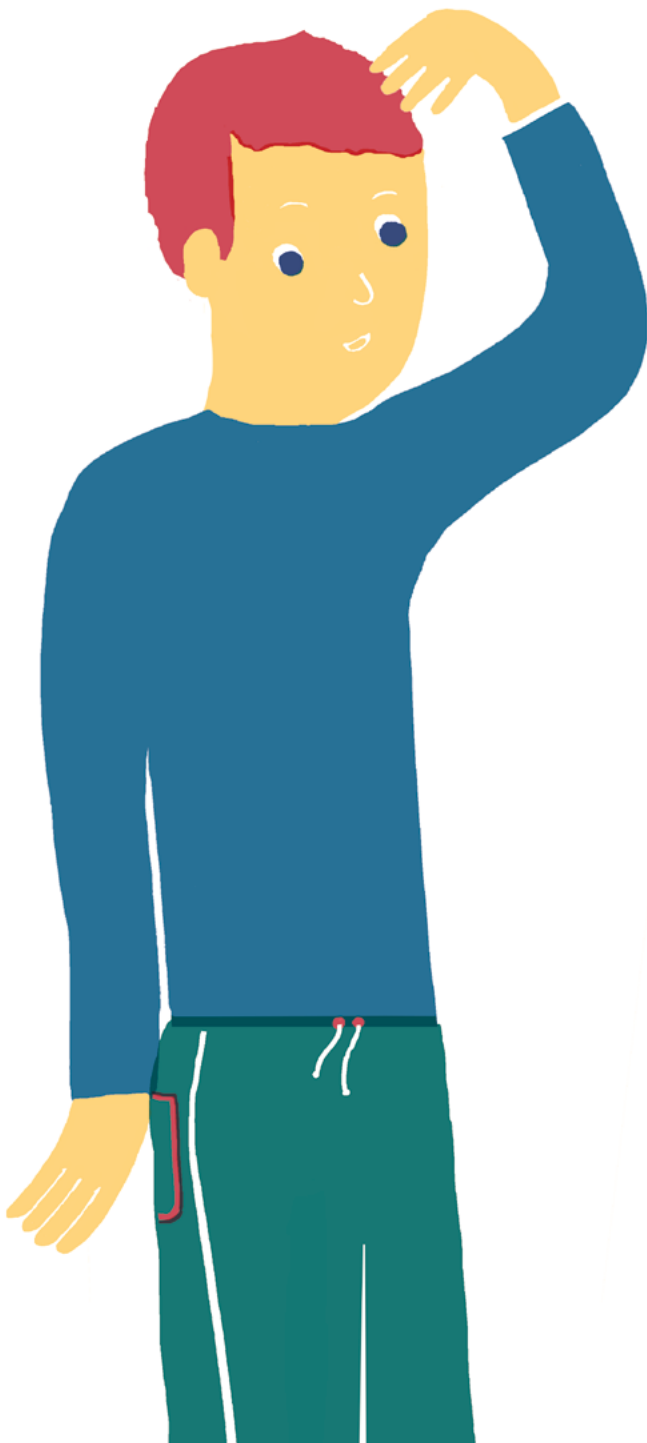
LEA MIELDE JA OASSÁLASTTE:

- Fina skuvllas dábálaš skuvlabeaivve. Ná oaččot ipmárdusa skuvlla árggas ja dus lea álkít ságastallat das mánáinat. Vánhemiin lea vuoigatvuohta fitnat skuvllas maid áibbas dábálaš skuvlabeivviin.
- Oassálastte vánhemiidkvártaide, vánhemiideahkediidda ja eará skuvlla ordnen dilálašvuodaide.
- Hutkka sierralágan vugiid jearrat mánás "Mo skuvllas manai odne?"
- Jorgal njuolga oahpaheaddji beallái, juos mii nu áššiid lea miela alde. Ná fidnet johtilit vástádusaid gažaldagaidasat.
- Mana mielde skuvlla vánhemiidsearvá dahje luohká vánhemiidoibmii.
- Atte skuvlii positiivvalaš máhcahaga. Positiivvalaš máhcahat movttiidahtta oahpaheaddjiid bargat barggus. Dat maid nanne luohtámuša ruovttu ja skuvlla gaskkas.

Máná skuvllavázzima doarjun

- Bija deattu eambo mánnát bargamii go loahppabohtosii. "De gillejit oppa bures, vaikko dát lei váigat".
- Čájjet, ahte eahpelihkostuvvan ii daga maidege. Dat lea dehálaš, ahte mánná oahppá birget maid eahpelihkostuvvamiin ja vuostegiedageavvamiin.
- Ale jurddaš, ahte mánastat lea váttisvuohta, juos muhtin ášši lea sutnje váigat. Jurddaš dan sadjái, ahte sus leat dáiddut, maid mánná galgá hárjehallat ja čájjet mánnásat, ahte roahkasmahtat ja doarjjut su hárjehallamis.

Vánhemat lávejit áinnas doarjut mánáideaset go buđaldit. Mánná dárbbáša skuvlavázzimis seammaleahkái vánhemiid doarjaga ja movttiidahttima. Das, makkár oahppi ieš ledjet, ii leat mearkkašupmi. Mána skuvlavázzima doarjun ii leat gitta das, mo vánhen ieš menestuvai skuvllas.

Dat lea buorre diehtit, ahte skuvllas leat dán áigge eanet deaddu lohkanáidduin ja bargamis go loahppabohtosis. Mánát galget beassat maid eahpelihkostuvvat – miihan oahppat feaillasteamet. Dat lea dehálaš, ahte mii eat ovddit bargomálliid, mat eai sálle eahpelihkostuvvat. Juos mánná bargustis vuostamužžan iská garvit feaillaid, son vuollána johtilit iige duostta iskatge.

Geahččaleapmi ja sitkatvuohta váikkuhit loahppabohtosii. Juos dus leat leamaš váigatvuođat matematihkkai, basttat áddet mánát, juos son ii liiko matematihkkii. Dat ii guittot oaččo leat sivvan dasa, ahte mánná ii dárbbáš geahččalit. Positiivvalaš vuordámušat dorjot máná iešluohtamuša. Su galgá doarjut, roahkasmahttit ja rábmot sihke gáibidit ja neavvut.

Juos fuobmát, ahte mánástat leat váttisvuođat oahppat dahje sus leat váilevašvuođat sosiálalaš dáidduin, ale eahpit váldit oktavuoda skuvlii. Mánás lea vuoigatvuohta oažžut veahki sihke oahppobuncaraggáide ahte skuvlavázzimii. Doarjaga galgá fállat dalán go dasa lea dárbu, ja dat galgá joatkašuvvat nu guhká go mánná dárbbáša. Skuvllas lea sierraoahpaheadji lassin skuvlakuráhtor ja / dahje skuvlapsykologa ja skuvladearvvastvuodadivššár. Daidda sáhtát váldit oktavuoda dalle, go háliidat ságastallat mánát oahppamis dahje skuvlavázzima guoski áššiin.

VINKA

Ale daja:

"In sáhte veahkehit du, lean nu čuorbi matematihkas" dahje "Áh, mu mielas ruođagiella lei skuvllas buot ahkidamos oahppoávnas".

Daja millosabbot:

"Gal moai dás cevze ovtas" dahje "Leaba miellagiddevaš, dál munge beasan oahppat ođđa áššiid".

Verddevuođat

- Mánnát veadjá bures luohkás, go BUOT luohká mánát vedjet bures. Danin lea dehálaš smiehttat, mo ovdamearkan riegeáidanbeaiddoalut ordnejuvvojit ja mainna vuogiin skuvlaskihpárat bovdajuvojit ávvudemiide.
- Oahpásmuva luohká eará vanhemiidda ja mánáide. Ná luohkás šaddá searvvuš, mii ovtta eastá olggobeallái báhcima ja givssideami.
- Ságastala mánáin verddevuođas ja das, mo nuppiid olbmui guin galgá láhttet. Čájjet buori ovdamearkka alege árvvoštala bargoskihpariidat ja eará olbmuid mánát gullut.

Vuoi mánná veadjá skuvllas bures, son galgá loaktit luohkás, dovdat iežas dili dorvvolažžan ja gávdnat ustibiid. Skuvlla álggus luohkás huksejuvvo buorre oktavuodadovdu ja oahppit hárhallet sosiálalaš dáidduid. Ale heahtádudda, juos mánná ii dakkaviđe álgge oahpahallat ođđa áššiid. Maidái ruovttus lea dehálaš doarjut máná hukset positiivvalaš gaskavuodaid. Vánhemín sáhtát leat mielde nannemin ja huksemin buori oktavuoda luohkkái. Vuoi luohkkásearvvuš doaibmá, mánát fertjit oahppat addit vuollái, bargat ovtta ja stivret iežas láhttemiid. Unna

mánásge lea ovddasvástádus luohkkáskihpáriid bures veadjimis, ja vanhemin don sáhtát doarjut máná váldit ovddasvástádusa das. Sáhtát ovdamearkan oahpahit mánnásat, ahte son galgá láhttet buot luohká mánáiguin ustitlaččat ja váldit buohkaid mielde stoahkamiidda.

Jeara mánástat jeavddalaččat, makkár skibir son lea earáide. Vuoi mánná bures ceavccášii joavkkus ja dohkkehuvvošii, son ferte hárbhallat doaibmat njuolggadusaid mielde. Son ferte ovdamearkan oahppat dáhpet, diktít earáidge mearridit ja bargat áššiid vuorustis.

Mánnát oahpásmuvvá skuvllas mánggalágan mánáide. Dat lea dehálaš, ahte vanhemat eai stivre, geaiguin son oažžu stoahkat. Bovde dan sadjái mánáid ruktosat ja čuovo, mo mánát stohket ovttas. Riegádanbeaidoalut leat mánáide dehálaččat iige giige hálit leat dat, guhte báhca bovdetkeahtá. Geahččal hutkat molssaeavttuid, juos it ruktosat sáhte bovdet buot luohká oahppiid. Soaitá leat, ahte luohkás gávdnojit moadde earáge riegádanbeaivvi ávvudeaddji. Hutkka, livččiigo vejolaš ordnet oktasaš doaluid searvelanjas dahje gean nu eará máná ruovttus, gos lea eambo sadji. Dehálamos leat goit, ahte giige mánáin ii dárbbas leat dat, guhte ii goassige bovdjuvvo.

Mánát leat oktagasat, ja nuppiin leat váigadut vuogáiduvvat bargat luohká mielde. Oahpaheaddjiin lea jávohisgeatnegasvuohta, eaige sii sáhte muitalit ovdamearkan mánáid sierradárbbuin almma vanhemiid lobi. Juos mánástat leat sierradárbbut, dain lea máná lobiin buorre muitalit vanhemiidda ja luohká mánáide. Dalle earát áddejit, manne mánná fitná muhtumin sierraoahpaheaddji luhtte dahje sus lea persovnnalaš veahkki dahje son bargá eará bargobihtáid go earát.

Givssideapmi

- Givssideapmi vuhtto duollet dállet buot skuvllain.
- Givssideapmi lea dábálaččat joavkofenomena.
- Vánhemiid aktiivvalaš doaimmat nannejit luohká mánáid bures veadjima, mii eastá beaktilit givssideami.

Mánggat vánhemat leat fuolas das, givssiduvvogo sin mánná dahje givssidago sin mánná earáid skuvllas. Givssideapmi sáhtá gávndot buot skuvllain aivve seamma láhkai go bargobáikkiinge. Sihke givssideapmi ahte givssideami eastima bargu leat rievdan dan rájes, go don vázzet skuvlla. Neahta ja telefovnna mielde leat bohtán ođđa givssideami vuogit, ja danin givssideapmi sáhtá čuovvut máná maid ruoktot. Nuppe dáfus givssideapmi earuhuvvo ja fuobmájuvvo otnábeaivve skuvllain buorebut go ovdal. Skuvllat galget darvánit givssideapmái dakkaviđe, juos dakkára eahpidit dáhpáhuvvat. Skuvllat galget maid eastit aktiivvalaččat givssideami. Vánhemiid aktiivvalaš doaibma nanne mánáid bures veadjima ja eastá beaktilit givssideami. Go vánhemat leat dahkamušain gaskaneaset, hállet miehtemielalaččat nuppiid vánhemiin ja mánáin, givssideami eastimii leat buorit vejolašvuodát. Vánhemat leat ovdagovvan, mo olbmuiguin galgá láhttet. Dat mánát, geaid vánhemat dubmejít givssideami, leat hárve ieža givssideaddjit. Dat dustet maid mannat gaskii, juos fuomášit ahte gii nu givssiduvvo.

- Givssideamis lea jearaldat dalle, go okta dahje moadde olbmo dávjá váldet ovttá dahje mánga olbmo negatiivvalaš daguid moallan. Dát doaimmat sáhttet leat psyhkalaččat, fysalaččat ja sánalaččat.
- Givssideapmi lea hárve ovttá olbmo doaibma. Das lea measta álo eará olbmot veahkkin dahje movttiideaddjin.
- Givssideapmi, mii dáhpáhuvvo mánáid gaskkas, sáhtá báhcit ollesolbmuiin fuomáškeahtá.
- Mánát, geat givssiduvvojít, eai álo muitat vásáhusaineaset ollesolbmuide. Sii sáhttet heahpanit dahje jáhkkit, ahte leat ánsásášan dákkár giehtadallama.
- Váldde álo oktavuodá skuvlii, juos oaččot diehtit, ahte iežat dahje gean nu eará mánná givssiduvvo.
- Ále bealuš mánát láhttema, juos oaččot diehtit, ahte son givssida baicce veahket su heaitit givssideamis.

Leavssut

- Láže ruoktot mánnái buori saji ja rutiinnaid bargat leavssuid.
- Movttiidahte máná váldit ovddasvástádusa leavssuinis. Doarjjo ja lea olámuttus, juos manná dárbbáša veahkki.
- Váldde oktavuoda oahpaheaddjái, juos leavssut leat menddo váigadat, juos dat dolvot ollu máná áiggi dahje juos dat dagahit ruovttus dávjá riidduid. Ná sáhttibeahhti ovtta mánáin hutkat čovdosiid, mat doibmet din bearrašis.

Vuosttaš luohkás mánát leat dávjá movtta leavssuinis, danin go dat leat mearkan das, ahte sii leat skuvlalaččat. Leavssut leat dehálaččat, daningo dat oahpahit mánáid váldit ovddasvástádusa skuvlabarggustaset. Leavssuid čuovvumiin vanhemaht ožžot áddejumi das, maid máná lohka skuvllas.

Oassi mánáin leat sáhttán juo oahppat ovdamearkan boarrásut oappážiiguin, ahte leavssuid bargan lea ahkidis

hommá. Nuppit mánát gártet rahčat leavssuiguin mángga sivas eanet go nuppit. Leiba máná dilli makkár beare, ruovttus lea buorre dahkat leavssuid bargamis rutiidna. Smiehta, gos ja goas leavssut bargojuvvojit. Gaskabihtá (nealgádat) dahje lihkadeapmi ovdal leavssuid bargama sáhtá veahkehit máná vuodjuma. Multitasken – mángga ášši seamma áigge bargan – hehte vuodjuma ja leavssuid bargama.

Leavssuid lohkamiin mánná hárhallá daid, maid lea oahppan skuvllas. Dan sivas son galggašii ceavzit leavssuin vuosttamušžan iehčanassii. Vánhemin don it dárbbáš doaimat oahpaheaddjin. Dat reahkká, ahte čájeat beroštumi ja leat olámuttus, go mánná dárbbáša veahki. Vuosttáš luohkain leavssuin lea gažaldat maid lohkama hárhallamis, ja das vánhemis lea dehálaš rolla. Vánhema bargun lea guldalit, doarjut ja roahkasmahttit, daningo lohkan lea vuoddu buot eará oahppamii.

Buorre ráva lea, ahte leavssuid dahkan ii galggašii bistit vuosttáš luohkás guhkit go diibmobeali. Juos leavssuid bargamii gollá menddo ollu áigi, váldde oktavuoda oahpaheaddjái. Leaksu sáhtá leat muhtimin mánnái menddo váigat dahje mánná lea menddo váiban dahkat dan. Dalle don vánhemin fertet luohttit iežat árvoštallamii, diktít máná guođdit leavssu dan háve bargatkeahtá ja almmuhit das oahpaheaddjái. Dat ii leat geasage ávkin, ahte leavssut čáskadit máná skuvlamovtta, ja danin ságastallan oahpaheddjiin leavssuin lea dehálaš.

Dat sáhtá geavvat nu, ahte skuvlla álgu maŋŋá mánná čalmástuvvá skuvlii ja motivašuvdna njiedjá, go čavčča seavdnjatvuohta deaddigoahtá. Girjjit sáhttet seaivut nurkái, mánná lea giivvis ja čirrolas ja su mielas orru, ahte buot earát leat čeahpibut go son. Vánhemiin gáibiduvvo gierdevašvuohta ja áddejupmi. Máná dilis gánneha mitalit oahpaheaddjái. Don sáhtát maid ságastallat eará vánhemiiguin ja jearrat, mo sin mánáin lihkostuvvá leavssuid bargan. Veardásaš doarjja eará vánhemiin sáhtá veahkehit.

- Buorre lohkanáidu lea buot oahppama vuodđu.
- Loga jitnosit mánnásat maid dan maŋŋá, go son lea oahppán lohkat ieš. Jitnosit lohkan ovddida máná lohkanvállmmašvuoda ja sátneráju.
- Loga bláđiid, fina girjerájus ja ságastala girjjiin. Dáinna lágiin leat mánnásat buorre rollamálle.

Buorre lohkanáidu lea skuvlavázzimis okta daid dehálamos bargoneavvuin. Vánhemin dus leat máŋggat vejolašvuodát nanosmahttit mánát lohkanáiddu. Lohkanáidu váikkuha máná eatnigiela ja girjjálašvuoda dáidduid lassin maid buot eará oahppamii. Dat lea ieš alldes čoavdda buot oahppamii. Lohkan nanosmahttá máná sátneráju, ovddida gielalaš ovdanbuktima, jurddašandáiddu ja problemačoavdinmáhtuid.

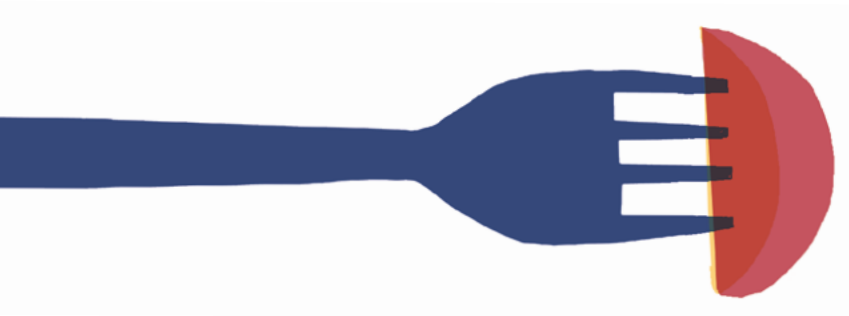
Loga mánnásat jitnosit beaivválaččat maid dange maŋŋá, go son lea oahppan lohkat ieš. Doai sáhttibeahtti ovdamearkan lohkat vurrolagaid. Mánná fidne viidásut sátneráju jitnosit lohkamis go árgabeaivve ságastallamis. Jitnosit lohkan veahkeha máná áddet iežas ja earáid dovdduid, go son dalle bálle vuodjut girjji olbmuid ja sin dovdduide.

Diehtoruktá

- 80% olbmo sátnerájus leat čoggon deaddiluvvon teavsttas.
- Čiežajahkásačča sátnerájus leat sullii 5 000 – 7 000 sáni.
- 17-jahkásaččas, guhte lea lohkan ja/dahje guldalan teavsttaid, leat sátnerájus sullii 50 000–70 000 sáni.
- 17-jahkásaččas, guhte ii leat lohkan dahje guldalan teavsttaid, leat sátnerájus sullii 15 000–17 000 sáni.

Loga millosabbot jitnosit iežat eatnigillii, vaikko dat ii livččege máná eatnigiella. Čájet buori ovdamearkka ja loga iešge vuoi mánná oaidná du lohkamin. Juos vánhen roahkasmahttá mánás lohkat, muhto ieš ii guoskka girjjiide, mánná oažžu ruossalaš informašuvnna.

Jitnosit lohkama ii galgga heaitit, go mánná máhttigoahtá iešge lohkat. Jitnosit lohkan lea álo buorre, leš dál mánná man buoris dal. Dainna lágiin mánná beassá oahpásmuvvat maid dakkár girjjálašvuhtii, man son ii vel ieš nagot lohkat.

Dearvvaslaš eallindábit
leat ávkin skuvlavázzimis

Lihkadeapmi

Vuoi manná gille, son galgá beaivvis lihkadit golbma diimmu. Okta diimmu galgá sisttisdoallat johtilis fysalaš doaimmaid nugo viehkama, čuoigama, goargnuma dahje vuodjama. Mánáide, iige ollesolbmuidege, leat buorre čohkkát ovttatmano guhkit go ovttá diimmu. Mánnga skuvllas eai šat gávdno oahpes bulbeahat, mánát baicce barggildit čuoččat dahje láhttis njangádettiin. Molsašuddi bargovuogit ja fysalaš aktiivvalašvuohta ovddidit oahppama, vuodjuma ja muitima. Dat ovddidit maid motorihka ja ovddalgihtii eastadit buozalmasaid.

Oađđin

Vuoi mánná nagoda vázzit skuvlla, son ferte oađđit doarvái. Oađđin váikkuha maid oahppamii. Vuolleskuvlla vázzi galgá oađđit logi diimmu. Dát lea buorre neavvu, vaikko oađđindárbu ii leatge buot olbmui seammalágan. Telefovnnaid ja dihtoriid (tabletaid) alit čuovga geahnohuhtá nahkára kvalitehta, ja danin fiehttorusttegiid lea buorre bidjat juo buriid áiggiid gitta ovdalgo manná nohkkat.

Borramuš

Vuoi mánná ceavzá oppa skuvlabeaivvi, son dárbaša doarvái energijja. Iditbiepmu lea dehálaš. Dat lea goit mánás gitta, man ollu son borrá idđedis. Skuvlaborramušas lea buorre kvalitehta ja vuosttaš luohkálaččat lávejit borrá dan mielas. Boarrásut oahppit sáhttet árvvoštallat borramuša ja sávvamis lea, ahte vanhemat eai vuolgge duššiid dihte mielde ságastit nu gohčoduvvon “gummebudehiin”. Dat lea dehálaš, ahte oahppit ohppet atnit árvvus borramuša, man sii ožžot nuvtá skuvllas. Juos mánná muitala, ahte son gáibidivččii veaigin nealgádaga, sutnje sáhtá bidjat mielde skuvlii vaikkeba heđema.

SKUVLASÁTNELISTU

Skuvlastivra – dahká mearrádusaid ja stivre skuvlla doaimma goit muhtin gielddain. Skuvlastivrras leat mielde vanhemiid ja skuvlla bargiid ovddasteaddjit.

Oahppiidgoddi – buot skuvllain galgá leat oahppiidgoddi, man bargun lea ovddidit oahppiid oassálastima skuvlaservožiin. Oahppiidgotti stivríi válljejuvvojit ovddasteaddjit sierra luohkáid oahppiin.

Oahppifuolahus – oahppifuolahus fuolaha, ahte skuvlaservožis ovddiduvvo buorre psyhkalaš ja fysalaš dearvvasvuohta sihke sosiálalaš buorreveadjin.

Vuođđooahpahuš – 1.–9. (10.) luohkáid oahpahuš, mii addojuvvo vuođđoskuvllas.

Inklusuvdna – juohkehaš mánná galgá beassát vázzit lagasskuvlla fuolatkeahtá das, leatgo sus oahppanváigatvuođat dahje leatgo sus váttut dahje dávda.

KiVa-skuvla – prográmma, man ulbmilin lea heaittihit givssideami ja mii lea geavahusas mánggain skuvllain Suomas.

Luohká vánnenovdaolmmoš – vánnen, guhte ovddidišgoahtá buori dili luohkkái ja doallá oktavuoda oahpaheaddjái ja eará vanhemiidda.

Oahppoplána – áššegirje, mii stivre skuvlla doaimma. Álbmotlaš oahppoplána čállojuvvo sullii juohke logát jagi, ja dan vuođul čállojuvvojit báikkálaš oahppoplánat. Oahppoplánas leat almmolaš oassi ja oahppoávdnasiid oassi. Oahppoávdnasiid oasis govvejuvvojit juohke luohká oahppoávdnasiid sisdoalut ja ulbmilat.

Skuvlaáddjá /skuvlaáhkku – boarrásut olmmoš, guhte doaibmá friijadáhtolaččat luohkás oahpaheaddji dahje oahppiid veahkkin ovdamearkan oktii vahkus.

li gelbbolaš oahpaheaddji – olmmoš, geas ii leat oahpaheaddji dutkkus. Sus sáhttet leat vásáhusat oahpaheaddji barggus.

Skuvlavázziveahkki / skuvlavázzibagadalli – olmmoš, guhte bagada ja veahkeha oahppiid skuvlavázzimis oahpaheaddji veahkkin. Skuvlaveahkki sáhttá doaibmat oppa skuvllas, ovtta luohkás dahje sierra doarjaga dárbbáseaddji oahppi persovnnalaš veahkkin.

Skuvlakuráhtor – skuvla sosiálabargi, guhte veahkeha ja doarju oahppi ovdáneami, rávve ja doarju váttisvuodain.

Diibmojuohku – muitala, mo oahpahussii várrejuvvon áigi juohkása sierra oahppoávdnasiid gaskkas.

Golmmaceahkat doarjja – namahus geavahuvvo skuvllas oahppamii fállujuvvon sierra dási doarjagiin, mat leat oktasaš doarjja, beavttálmahtton doarjja ja sierra doarjja.

Oahpahusa ordnejeaddji – lea dat, mii ordne vuodđooahpahusa guovllu mánáide. Dábálaččat dat lea gielda, muhto dat sáhttá leat maid stáhta dahje ovdamearkan vuodđudus.

Oahpahusráđđehus – stáhta lágádus, mii vástida oahpahusa ovddideamis.

Vánhemiidkvárta / árvvoštallanságastallan – dilálašvuohta, gos oahppi, oahpaheaddji ja oahppi vánhemat ságastallet oahppi skuvllavázzimis, nugo skuvllas loaktimis ja skuvlabarggu ovdaneamis.

Wilma/Helmi – lea digitála prográmma, mainna ruoktu ja skuvlla dollet oktavuoda ja masa merkejuvvojit ee. máná oahppočadaheamit.

Dát gihpa lea
oaivvilduvvon
vánhemiidda, geaid
mánát leat álgimin
skuvlii.

Vánhemiid beroštupmi,
doarjja ja movttiidahttin
máná skuvlavázzimis
váikkuhit sakka dasa, mo
máná loaktá ja oahppá
skuvllas.

Buori ruovttu ja skuvlla
ovttasbarggu sihke vánhemiid
aktiivvalaš doarjaga geažil:

- máná oahppan ja oahppobohtosat
buorránit
- máná loaktá skuvllas
- oahppi ja máná gaskavuohta
buorrána
- máná sosiálalaš dáiddut ovdánit

Hem och Skola

Suomen

VANHEMPAINLIITTO

SUOMA VÁNHEMIIDLIHTTU

TEAKSTA Heidi Lithén
ja Micaela Romantschuk

SUOMAGIELAT JORGALUS
Jenni Pitkäniemi, Svenska
översättningsbyrån ja Tuija Metso,
Suoma Vánhemiidlihttu

SÁMEGIELAT JORGALUS Raila Pirinen

GRÁFALAŠ HÁBMEN Hanna Siira